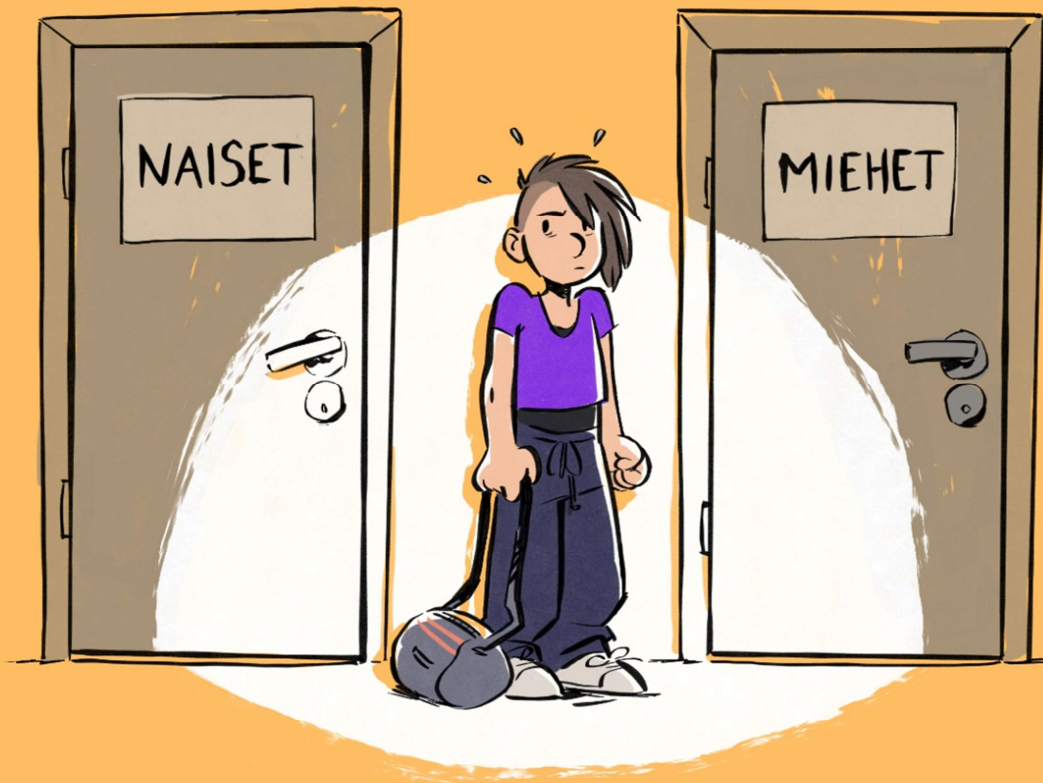

SUKUPUOLIVÄHEMMISTÖT LIIKUNTAPALVELUISSA

Sukupuolivähemmistöihin kuuluu erilaisia ihmisryhmiä, kuten **transsukupuoliset, muunsukupuoliset ja intersukupuoliset**. Sukupuolivähemmistöön kuuluvan henkilön keholliset ja ulkonäölliset sukupuolipiirteet tai sukupuoli-ilmaisus voivat poiketa keskimääräisestä. Tämä aiheuttaa usein ongelmia pukuhuone- ja peseytymistilanteissa.

Joillakin henkilöillä tarve tavallista suurempaan yksityisyyteen tai sukupuolittamattomiin tiloihin on väliaikainen (esimerkiksi keskellä sukupuolenkorjausprosessia, joka kestää joitakin vuosia), joillakin tämä tarve on elinikäinen.

Tasa-arvolaki kieltää eriarvoisen kohtelun sukupuolen, sukupuoli-ilmaisun tai sukupuoli-identiteetin perusteella – kaikilla kuntalaisilla tulee siis olla yhtäläinen oikeus liikuntapalveluiden käyttöön. Laki ei toteudu silloin, jos henkilökunnalla ei ole valmiuksia auttaa sukupuolivähemmistöön kuuluvia syrjintätilanteissa tai jos sukupuolivähemmistöihin kuuluvat joutuvat jättämään liikkumisen kokonaan väliin puutteellisten tilojen vuoksi.

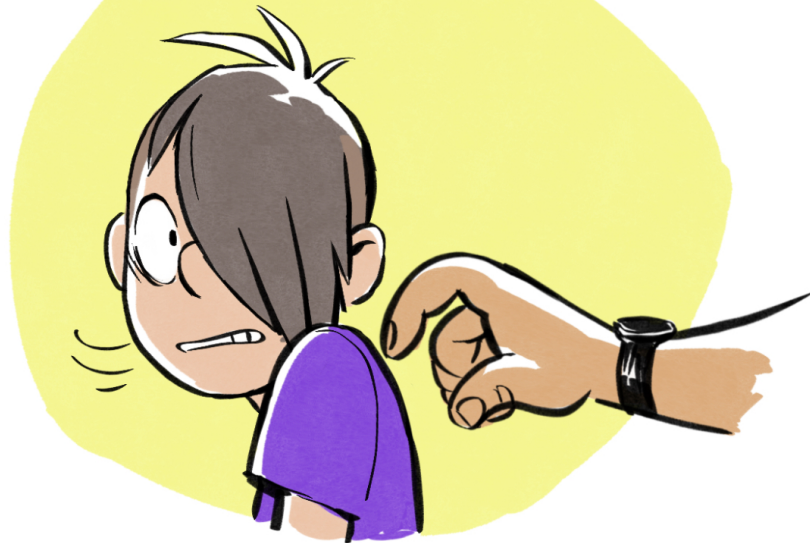
Usein liikuntapalveluihin liittyviä ongelmia ei uskalleta tuoda esiin syrjinnän pelossa tai siinä uskossa, että epäkohtiin ei haluta puuttua.

HAASTEET LIIKUNTAPALVELUIDEN KÄYTÖSSÄ

Sukupuolivähemmistöön kuuluvan henkilön voi olla vaikeaa käyttää pukeutumis- ja peseytymistiloja esimerkiksi siksi, että hänen kehonsa tai ulkonäkönsä poikkeaa totutusta. Asiakkaalle voi olla epäselvää, onko hänen sallittua käyttää pukeutumis- ja peseytymistiloja tai mitä tiloja hänen tulisi käyttää. Muut asiakkaat saattavat pitää sukupuolivähemmistöön kuuluvaa henkilöä ei-toivottuna ja pyytää häntä poistumaan pukeutumis- tai pesutiloista.

Henkilökunnalta ohjeistusta kysyttäessä asiakasta saatetaan neuvoa toimimaan juridisen sukupuolen perusteella – juridinen sukupuoli ei kuitenkaan kerro mitään henkilön anatomiasta, ulkonäöstä tai identiteetistä. Juridisen sukupuolen mukaan pukeutumis- ja peseytymistilan valitseminen voi johtaa tilanteisiin, joissa asiakas kohtaa häirintää muiden asiakkaiden taholta.

Kaikki henkilöt eivät ole yksiselitteisesti miehiä tai naisia – heille sopivia tiloja ei ole yleensä tarjolla lainkaan.

TARVITAAN:

- enemmän yksityisyyttä pukeutumis- ja peseytymistilanteissa
- sukupuolittamattomia unisex-tiloja, jotka ovat tarkoitettu kaikille sukupuolille
- puuttumista asiattomaan kohteluun

KEINOJA ESTEETTÖMYYDEN KEHITTÄMISEEN

Kaikilla ihmisillä tulee olla oikeus käyttää liikuntapalveluiden pukeutumis- ja peseytymistiloja ilman pelkoa häirityksi tulemisesta. Miten tämä voidaan taata parhaiten?

Jos henkilöllä on keskimääräisestä poikkeava anatomia vain intiimialueilla, häntä auttavat **sermit, verhot ja suihkuverhot** sekä mahdollisuus **käyttöoikeusmerkin** käyttämiseen uimahallissa. Käyttöoikeusmerkkejä koskevia tiedotteita on hyvä olla näkyvillä, jotta muut asiakkaat eivät kommentoisi uimapukua suihkussa tai saunassa.

Joidenkin henkilöiden koko olemus voi herättää hämmennystä muissa asiakkaissa tai henkilökunnassa. Tällöin tarvitaan **selkeää ohjeistusta siitä, mitä tiloja he voivat käyttää** ja takuuta siitä, että henkilökunta on heidän puolellaan, mikäli muiden asiakkaiden kanssa tulee vaikeuksia.

Olemassa olevia tiloja kannattaa hyödyntää mahdollisuuksien mukaan – millaisia mahdollisuuksia eri kohteissa on tarjota enemmän yksityisyyttä tai tehdä jostakin olemassa olevasta tilasta sukupuolineutraali ilman remontointia? Tarkoituksena ei ole pyrkiä poistamaan miesten ja naisten tiloja, vaan lisätä mahdollisuuksien mukaan tiloja jotka sopivat kaikille. Esimerkiksi Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisessä tiedekunnassa esteettömän WC-tilan yhteyteen on lisätty muutamia pukukaappeja ja näin saatu aikaan sukupuolineutraali pukeutumistila.

Vaikka kokonaista sukupuolineutraalia pukuhuonetta olisi mahdoton järjestää, jo pelkkä **sukupuolittamaton WC** voi olla helpotus asiakkaalle, joka voi vaihtaa vaatteensa siellä. **Esimerkiksi inva-WC:stä voi tehdä myös sukupuolineutraalin WC:n ja yhden hengen miesten ja naisten WC-kopeista voi tehdä sukupuolineutraaleja.** Turun pääkirjastossa on toimittu juuri tällä periaatteella: miesten ja naisten WC-tilojen lisäksi kirjastossa on kaksi yhden hengen WC-tilaa, joiden symbolit toivottavat kaikki sukupuolet tervetulleiksi.

Henkilökunnan voi olla hankalaa hahmottaa, minkälaiset ratkaisut voivat hyödyttää sukupuolivähemmistöön kuuluvia asiakkaita. Tällöin on hyvä pyytää apua **kokemusasiantuntijoilta**, jotka voivat auttaa kartoittamaan olemassa olevien tilojen mahdollisuuksia.

Esteettömyyttä lisää se, että **asiakas voi aidosti luottaa henkilökunnan olevan hänen tukenaan ongelmatilanteessa**. Osaavatko kaikki henkilökunnan jäsenet kohdata asiallisesti ja syrjimättömästi sukupuolivähemmistöön kuuluvan asiakkaan? Kuten liikuntaesteidenkään kanssa, pelkkä hyvä tahto ei riitä. Tietoa aiheesta löytyy esimerkiksi Setan Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskuksen sivuilta (<https://transtukipiste.fi/>). Setalta voi myös tiedustella kokemuskouluttajaa kertomaan aiheesta.

Uudisrakentamisessa on tärkeää huomioida esteettömyys myös sukupuolivähemmistöjen osalta tasa-arvolain edellyttämällä tavalla.

ESTEETTÖMYYDESTÄ TIEDOTTAMINEN

Sukupuolivähemmistöihin kuuluvilla ihmisillä on usein huonoja kokemuksia sukupuolitetuista pukeutumis- ja suihkutiloista. **Siksi heidät on tärkeää toivottaa erikseen tervetulleiksi, jotta kaikki kuntalaiset uskaltaisivat hyödyntää heille kuuluvia palveluita.**

Monia hyviä käytäntöjä on jo olemassa, mutta sukupuolivähemmistöt eivät välttämättä tiedä niistä – siksi tiedottaminen on tärkeää. Kaikki eivät esimerkiksi tiedä, että uimahallien pukuhuoneiden erillisiä koppeja on sallittua käyttää, vaikka ei ole liikuntaestettä.

Tiedotuksessa kannattaa olla mahdollisimman yksityiskohtainen: **mikäli tarjolla on esimerkiksi esteetön pukeutumistila, on tärkeää alleviivata, että se on tarkoitettu myös sukupuolivähemmistöjen käyttöön.** Ilmoittakaa myös millaisesta tilasta on kyse, montako ihmistä sitä voi käyttää ja miten sen voi varata.

ESTEETTÖMYYDEN EDISTÄMINEN PÄHKINÄNKUORESSA:

1. Selvittääkää, miten esteettömyyttä voisi edistää liikuntapaikkojen pukeutumis- ja peseytymistiloissa. Ottakaa tarvittaessa avuksi kokemusasiantuntija (esimerkiksi Setan tai Trasek ry:n kautta).
2. Tehkää tarvittavat muutokset tiloihin (esimerkiksi inva-WC:n muuttaminen myös sukupuolineutraaliksi WC:ksi oveen laitettavan lisäsymbolin avulla)
3. Tiedottakaa muutoksista ja lisätkää tieto esteettömyysjärjestelyistä nettisivuillenne.